

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and the state

DOI 10.51369/2707-7276-2024-1(37)-3

УДК 343.131

*ІЛЬЧЕНКО Сергій Юрійович
ПЕТРЕНКО Світлана Володимирівна*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті розкривається загальна характеристика інформаційної безпеки людини під час здійснення кримінального провадження. Актуальність вивчення цього питання зумовлена потребою вироблення ефективних механізмів протидії ризикам, пов'язаним з інформаційними операціями, несанкціонованим розповсюдженням, використанням і порушенням цілісності інформації з обмеженим доступом.

Розглядається зміст інформаційної безпеки людини під час здійснення кримінального провадження з метою визначення шляхів подолання проблем, які виникають під час забезпечення прав і свобод особи, залученої до сфери кримінального судочинства. У публікації логічно та послідовно розкриваються основні ознаки особистого життя людини, ключові критерії, які виокремлюють особу серед навколишніх і впливають на їхню поведінку.

Особливістю будь-якого кримінального провадження є те, що досудове розслідування чи судовий розгляд у ньому майже завжди супроводжуються застосуванням обмежень прав і свобод особи. Без їх застосування, за певних умов, діяльність із протидії злочинності може втратити свою ефективність. Водночас у статті 3 Конституції України задекларовано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Отже, слідчий, прокурор, суддя чи суд мають діяти в умовах наявної суперечності між інтересами держави й особи. Зважаючи на це, надзвичайно актуальною є проблема убезпечення особи від незаконних чи свавільних дій під час здійснення кримінального провадження, особливо пов'язаних із зазіханнями на інформаційну безпеку людини, втручанням в її особисте та сімейне життя.

Із використанням методів наукового пізнання: загальнонаукових (системно-структурного та методу функціонального аналізу) і спеціальних (формально-юридичного, логіко-процесуального, методу порівняльного правознавства) – аналізуються основні законодавчі норми, які стосуються тематики публікації.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що в положеннях Кримінального процесуального кодексу України найширшого використання набула охорона функція права. З'ясовано, що особисте життя людини є способом її функціонування в особливій сфері сімейних, побутових, інтимних стосунків, які не підлягають контролю з боку держави, громадських організацій чи приватних осіб. Обґрунтовується теза, що інформаційна безпека людини під час кримінального провадження досягається шляхом ефективного забезпечення конституційного права кожного на невтор-

© Ільченко С. Ю., Петренко С. В., 2024

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

чання в його особисте та сімейне життя, передбаченого статтею 32 Основного закону України. Пропонується проводити подальші наукові розвідки з проблем забезпечення інформаційної безпеки та шляхів щодо їх подолання.

Ключові слова: гарантії, закон, інформаційна безпека, кримінальне провадження, людина, обмеження прав і свобод, особа, суд, особисте та сімейне життя, тимчасовий доступ до предметів і документів.

Постановка проблеми. У повсякденному житті в процесі реалізації прав і свобод людини можуть виникати різні перепони, а найвідчутніші – у разі її залучення до сфери кримінального судочинства. Не складно уявити, яких незручностей зазнає особа в разі тримання під вартою чи домашнім арештом або отримання слідчим чи прокурором тимчасового доступу до її особистих речей і документів. Застосування цих та інших заходів забезпечення кримінального провадження є зазіханнями на права і свободи людини, які підпадають під охорону Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Відповідно до статті 8 кожна людина має право на повагу до свого сімейного та приватного життя, а також до свого житла та кореспонденції [1].

Водночас потреба обмеження прав і свобод зумовлена особливостями діяльності з протидії злочинності – прояву державної політики, передбаченого, зокрема, положеннями пункту 33 розділу III «Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки» Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», яка була затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 [2].

Кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, повинен бути

притягнутий до відповідальності в міру своєї вини. Виявляється, що неможливо уявити без повного й неупередженого розслідування та судового розгляду в кримінальних провадженнях ефективну протидію тероризму, розповсюдженню зброї масового ураження, міжнародній злочинності та наркоторгівлі, а також торгівлі людьми, політичному та релігійному екстремізму, нелегальній міграції та кіберзагрозам. Таке розслідування майже завжди супроводжується застосуванням передбачених у законі обмежень прав і свобод людини. Тому надзвичайно актуальною є проблема убезпечення особи від незаконних чи свавільних дій під час здійснення кримінального провадження, особливо пов'язаних із зазіханнями на інформаційну безпеку людини, втручаннями в її особисте та сімейне життя.

Затверджена Указом Президента України Стратегія інформаційної безпеки передбачає, що життєво важливі інтереси людини є складовою інформаційної безпеки України, на які поширюється стан захищеності від ризиків, пов'язаних з інформаційними операціями, несанкціонованим розповсюдженням, використанням і порушенням цілісності інформації з обмеженим доступом [3]. Саме до інформації з обмеженим доступом належить і конфіденційна інформація про особу відповідно до вимог статті 21 Закону України «Про інформацію» [4].

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and the state

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням змісту юридичних гарантій прав і свобод особи займалися такі українські вчені, як: П. Люблінський, В. Маринів, О. Марцеляк, О. Михайленко, І. Михайловський, М. Михеєнко, М. Погорецький, Г. Чангулі, І. Шумак, М. Шумило та інші. Докладно вивчали питання, пов'язані з дотриманням інформаційної безпеки, вітчизняні науковці: О. Золотар, Г. Новицький, В. Польовий, М. Хавронюк, Л. Щербина й інші.

Водночас потребує подальшого розгляду низка проблем, пов'язаних із визначенням змісту та реалізацією гарантій інформаційної безпеки людини під час залучення її до сфери кримінального судочинства.

Метою статті є розкриття та представлення загальної характеристики інформаційної безпеки людини під час здійснення кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. У статті 32 Конституції України передбачається, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім певних обставин, зазначених у Конституції України [5]. Далі в нормі уточнюється заборона збирати, зберігати, використовувати та поширювати конфіденційну інформацію про особу без її згоди. Але є випадки, що визначаються законом, і тоді діють тільки в інтересах національної безпеки, економічного розвитку та забезпечення прав людини. Наведені конституційні положення повною мірою стосуються органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також посадових осіб, які повинні діяти лише на під-

ставі, в межах повноважень та у спосіб, визначених Конституцією та законами України відповідно до статті 19 Основного закону України.

Так, згідно з вимогами частини 1 статті 11 Закону України «Про інформацію» конфіденційною інформацією про фізичну особу та її персональні дані вважаються окремі відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка вже ідентифікована або може бути ідентифікована. Тому не допускається без згоди фізичної особи зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про цю особу, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного розвитку та захисту прав людини відповідно до частини 1 статті 11 Закону України «Про інформацію» [4].

Отже, під час здійснення кримінального провадження слідчий, прокурор і суд зобов'язані дотримуватися вимог статті 32 Конституції України, зокрема не поширювати отриману інформацію про особу без її згоди, якщо інше не встановлено законом, особливо, якщо йдеться про вірогідну причетність до скоєння кримінального правопорушення.

До такої інформації про особу належать: прізвище; ім'я та по батькові особи; рік, місяць і день народження; місце, де людина народилася; юридичний зв'язок із певною державою – у вигляді громадянства чи підданства; самоідентифікація як члена певної етносоціальної спільноти – у вигляді національності; рівень знань, навичок, цінностей, переконань і звичок – у вигляді освіти; офіційно оформлені стосунки з іншою людиною –

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

у вигляді сімейного стану; територіальний простір, де проходить трудова діяльність особи, – у вигляді місця роботи; а також професія – у вигляді роду занять і займаної посади; житло чи заклад, де особа проживає, – у вигляді місця проживання; правовий статус, пов'язаний із засудженням через вчинення кримінального правопорушення, – у вигляді судимості.

Указані дані встановлюються, насамперед, для індивідуалізації застосування до особи положень кримінального або кримінального процесуального законодавства. Саме завдяки їм особа ототожнюється серед інших.

Так, під прізвищем розуміється родове найменування конкретної фізичної особи, яке набувається при народженні, унаслідок укладання шлюбу чи в інший законний спосіб і таке, яке може переходити у спадок. Водночас слід зважати на те, що представники деяких народів не використовують прізвищ, зокрема ісландці.

Під іменем розуміється індивідуальне найменування певної особи, яке набувається, зазвичай, відразу після народження. По батькові – додаткове найменування особи, яке пов'язане з її біологічними чи юридичними батьками та яке присвоюється, як звично, від імені батька.

Водночас відповідно до статті 28 Цивільного кодексу України встановлено, що кожне ім'я фізичної особи, яка вважається громадянином України, складається з прізвища, імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або не стосується звичаю національної меншини, до якої особа має належність [6].

Людина може мати не тільки прізвище, ім'я та по батькові, а й псевдонім і використовувати його в різних сферах особистого та суспільного життя з метою приховування справжніх особистих даних або для оптимізації сприйняття навколишніми. Зазвичай псевдонім – це вигадані ім'я, прізвище та по батькові, користування якими має легальний характер. Саме псевдонім часто використовують люди мистецтва, письменники тощо. Скорочені псевдоніми відкрито застосовують військові для приховування власного імені та полегшення комунікацій. Прізвисько – це конспіративне найменування особи, яким нелегально користуються правопорушники під час здійснення професійної злочинної діяльності.

День, місяць і рік народження особи іменують датою її народження. Встановлення дати народження має юридичне значення, передусім, для точного з'ясування віку особи (особливо неповнолітньої), з яким пов'язується настання низки наслідків кримінально-правового, кримінально-виконавчого та кримінального процесуального характеру.

Для найефективніших організацій та проведення розшуку правопорушника, очевидців чи свідків вчиненого діяння, а також речових доказів використовують особисті дані щодо місця народження особи.

Для обрання міри запобіжних заходів, здійснення виклику особи до суду чи до місця проведення досудового розслідування, організації приводу, розшуку чи обшуку тощо має значення точне встановлення місця проживання відповідної особи.

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and the state

У статті 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» зазначається, що «місцем проживання» особи є житло з визначеною адресою у встановленому законом порядку, у якому проживає особа. До цього можна додати апартаменти, кімнати й інші об'єкти нерухомого майна, які придатні для проживання, а також заклади для бездомних осіб або інших надавачів соціальних послуг, у яких особа отримує соціальні сервіси та послуги [7].

Слід розуміти, що відповідно до положень частини 2 статті 233 Кримінального процесуального кодексу України житло особи розглядається як будь-яке приміщення, яке знаходиться в постійному або тимчасовому володінні відповідної особи та пристосоване для постійного або тимчасового проживання таких осіб, а також усі складові частини такого приміщення, незалежно від призначення та правового статусу цієї особи [8]. Вважається, що для утримання осіб, у яких права обмежені за законом (ізолятори тимчасового тримання, слідчі ізолятори, установи виконання покарань), такі приміщення вважаються як спеціально призначені, а не є житловими приміщеннями.

Правильне встановлення національності особи може полегшити її ідентифікацію та мати визначальне значення під час розшуку, коли з'ясується соціальне середовище її можливого перебування, або – для підбору осіб задля забезпечення такої слідчої дії як пред'явлення для впізнання.

У деяких випадках важливе значення для ідентифікації особи має

встановлення її рідної мови, особливо, якщо така мова в нашій країні дуже рідко вживається, а особа іншою не володіє.

Дані щодо професії, сфери діяльності, посади, наявності певних виробничих навичок можуть мати значення під час досудового розслідування в кримінальних провадженнях, але до ідентифікації особи мають опосередковане відношення, як і відомості про освіту. Водночас освіта, як найважливіша частина культурного рівня, впливає на формування звичок, визначення потреб і кола інтересів, а також правила поведінки особи, що передбачають застосування правомірних засобів та оптимальні форми реагування на конфліктні ситуації чи на несприятливу обстановку. Слід звернути увагу, що люди з низьким рівнем освіти часто потрапляють у конфліктні ситуації і не можуть напрацювати ефективні способи, щоб адекватно реагувати на них.

Інформація про наявність державних нагород, спеціальних, військових чи почесних звань в особи може мати значення для її ідентифікації, встановлення її статусу як військовослужбовця або відношення до проходження військової служби в минулому.

Слід зазначити, що зміст установочних даних на особу має важливе значення для її ідентифікації, для встановлення обставин, які її характеризують чи вказують на причетність до певних подій. Зловмисник, який незаконно отримав такі дані, може втрутитися в особисте чи сімейне життя людини. З метою запобігання незаконному збиранню, зберіганню, використанню та поширенню конфіден-

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

ційної інформації, яка пов'язується з особою, Кримінальний процесуальний кодекс України містить відповідні юридичні гарантії.

Так, у статті 2 КПК України передбачено завдання кримінального провадження, які умовно можна поділити на два види. Перші завдання – це ті, які спрямовані на задоволення громадського, публічного інтересу, зокрема: захист держави та суспільства від кримінальних правопорушень для забезпечення швидкого, неупередженого та повного розслідування та судового розгляду по відношенню до того, хто вчинив кримінальне правопорушення чи притягувався до відповідальності в міру своєї вини. Інші завдання, такі як охорона прав і свобод учасників кримінального провадження та їх захист від кримінальних правопорушень, безпосередньо стосуються інтересів особи чи групи осіб. Йдеться про те, щоби жодна невинна особа не була звинувачена або засуджена, а також не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу. Тому дуже важливо, щоби належна правова процедура застосовувалася до кожного учасника кримінального провадження. Забезпечення особистих інтересів під час кримінального провадження безпосередньо пов'язане з недоторканністю особистого життя людини, яке відокремлене від держави, суспільства, громадських організацій та інших осіб.

Перебування та функціонування людини в особливій сфері відносин – це теж особисте життя і не підлягає контролю а ні з боку держави чи громадських організацій, а ні з боку приватних осіб. Йдеться, передусім, про

сімейні, побутові й інтимні відносини, які пов'язуються із свободою усамітнення, роздумів, листування, ведення щоденників та інших записів, комунікацією з іншими людьми, свободою висловлень і вчинків поза межами службових відносин. Особисте життя є станом упевненості в тому, що таємниці людини не будуть кимось виявлені та піддані загальному розголосу. І така впевненість має свої підстави, адже запорукою збереження особистої інформації є відмежованість особистого життя від життя держави та суспільства.

Особисте життя людини є окремою, утаємниченою формою її життєдіяльності, якій притаманні:

– інтимна сторона, що робить особистість неповторною у відносинах із родичами та близькими (зокрема визначає відповідні звички спілкування);

– побутова сторона, яка забезпечує та формує повсякденне життя особи з підтримання нею свого існування шляхом задоволення комфортних і достатніх для неї потреб у їжі, одязі, житлі тощо;

– сімейна сторона – коло дій та відносин, пов'язаних із продовженням роду (взаємна матеріальна та духовна підтримка членів родини, виховання дітей тощо);

– майнова сторона, що визначає порядок та особливості користування певними благами цивілізації (як матеріального, так і культурного призначення), спосіб їх здобуття, який визначає сама особа;

– культурна сторона, у якій проявляється засвоєння людиною певних духовних традицій;

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and the state

– організаційна сторона, що проявляє себе у встановленні розкладу дня, у вирішенні питань придбання чи відчуження майна, вступу в певний навчальний заклад, виборі професії, місця проживання та роботи тощо;

– санітарно-гігієнічна сторона, яка охоплює особисту гігієну, підтримання гігієни дітьми, а також певний ступінь санітарного стану майна та займаного помешкання тощо;

– оздоровча сторона, що проявляється в діях, спрямованих на підтримку особою свого здоров'я (вчасне звернення за медичною допомогою до лікаря чи обрання самолікування як способу одужання) тощо;

– сторона, що стосується використання вільного часу та пов'язується з видами відпочинку й розваг;

– комунікаційна сторона, яка охоплює всю систему неформальних зв'язків особи з навколишніми, зокрема друзями, знайомими тощо.

Очевидно, що наведені сторони особистого життя людини не мають чітко визначених меж, і їхній перелік не є вичерпним. Водночас відповідно до положень статті 32 Конституції України особисте та сімейне життя людини перебувають під охороною держави. Запорукою цього є відповідна державна політика у сфері кримінального судочинства, що проявляється у використанні двох основних функцій права: регулятивної та охоронної.

Як відомо, регулятивне призначення права полягає в тому, щоб відповідно до об'єктивної потреби ввести в суспільне життя певну формальну та змістовну впорядкованість, унормованість у тому її значенні, яке уз-

годжується з нормальним для абсолютної більшості членів суспільства існуванням і розвитком людської спільноти. Слід зазначити, що правове регулювання – це певний механізм соціальної саморегуляції. Правове регулювання суспільних відносин у сфері кримінального судочинства є сукупністю взаємозалежних засобів і методів, які надають правового характеру поведінці суб'єктів відповідних правових відносин.

У теорії держави і права традиційно виокремлюють два основні методи реалізації регулятивної функції права: імперативний і диспозитивний. Імперативний метод полягає у використанні компетентним державним органом або посадовою особою владного розпорядження абсолютно визначеного характеру, яке ще й забезпечується застосуванням примусових заходів. Із використанням імперативного способу організації правовідносин право чи обов'язок виникає в суб'єкта вчинення певних процесуальних дій не на підставі його вільного розсуду чи за домовленості з іншими суб'єктами, а відповідно до законодавчого припису, тобто через публічний обов'язок діяти перед державою.

Так, у частині 2 статті 159 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що на підставі ухвали слідчого судді або суду здійснюється тимчасовий доступ до речей і документів. Отже, без рішення слідчого судді неможливі тимчасовий доступ слідчого чи прокурора до речей і документів та їх вилучення.

Диспозитивний метод ґрунтується на наданні суб'єктам правовідносин свободи вибору одного з кіль-

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

кох варіантів поведінки в межах, установлених чинним законодавством. Так, у частині 1 статті 165 КПК України визначено обов'язок для особи, яка зазначена в ухвалі слідчого судді як власник речей або документів, надати тимчасовий доступ до них особі, про яку йдеться у відповідній ухвалі слідчого судді, суду. У разі невиконання цього обов'язку (як добровільно обраний варіант поведінки) власник документів або речей буде змушений їх позбутися внаслідок проведення обшуку, під час якого зазнає більшого втручання у сферу особистого життя з боку сторонніх осіб. Адже в частині 1 статті 166 КПК України визначено, що, якщо ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів невиконані, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, яка має право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, відповідно до положень цього Кодексу з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку. Отже, особа має вибір – добровільно чи примусово виконати свій процесуальний обов'язок.

Слід зауважити, що в кримінальному судочинстві дія диспозитивного методу регулювання є суттєво обмеженою та має специфічні прояви. Це пояснюється, передусім, публічним характером переважної більшості кримінальних процесуальних правовідносин. Більш-менш широко диспозитивний метод застосовується під час реалізації правовідносин, пов'язаних із поданням цивільного позову в кримінальному провадженні, або під час здійснення досудового розсліду-

вання та судового провадження за правилами приватного обвинувачення.

На відміну від регулятивної, охоронна функція права у сфері кримінального судочинства спрямована, передусім, на захист прав і свобод особи. Так, для охоронної функції характерним є відображення в правових положеннях:

- варіантів забороненої поведінки для слідчого чи прокурора;
- прямої вказівки-заборони вчиняти чи не вчиняти певні дії;
- санкцій за порушення законодавчих приписів;
- особливостей зв'язку між діями суб'єктів кримінальних процесуальних правовідносин, питання взаємодії між ними.

Прикладом охоронної функції права є положення частини 2 статті 86 Кримінального процесуального кодексу України. Положення передбачають, що недопустимий доказ не може використовуватися при прийнятті процесуальних рішень, і суд при ухваленні судового рішення не може на нього посилатися.

Відповідно до вимог частини 2 статті 84 КПК України процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи та висновки експертів. Відповідно до частини 1 статті 104 КПК України тільки у визначених цим Кодексом випадках в протоколі фіксуються хід і результати проведення процесуальної дії. Докази, що були отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, які гарантують Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також усі інші докази вва-

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and the state

жаються недопустимими через здобуту інформацію, яка отримана внаслідок істотного порушення прав і свобод особи (ч. 1 ст. 87 КПК України).

Суд зобов'язується визнати істотним порушенням прав людини і основоположних свобод здійснення процесуальних дій, визначених у частині 2 статті 87 КПК України. Ці дії обов'язково потребують попереднього дозволу суду. Отже, використання без ухвали слідчого судді або суду тимчасового доступу до речей і документів призведе до визнання отриманих доказів недопустимими. Такі наслідки за своєю сутністю є санкціями за порушення законодавчих приписів щодо охорони прав і свобод особи.

Висновки. Досліджуючи з використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання зміст інформаційної безпеки людини під час здійснення кримінального провадження, було визначено, що особисте життя людини є способом її функціонування в особливій і невідконт-

рольній сфері побутових, сімейних чи інтимних відносин, яка є відмежованою від держави та суспільства. Особисте й сімейне життя у сфері кримінального судочинства є об'єктами охорони з боку держави відповідно до гарантій, передбачених статтею 32 Конституції України. Інформаційна безпека людини під час кримінального провадження є результатом успішного забезпечення конституційного права кожного на невтручання в його особисте та сімейне життя.

У подальшому необхідне проведення наукових розвідок таких проблем забезпечення інформаційної безпеки людини: ризиків, пов'язаних із втручанням в особистісні правовідносини, способів та особливостей реалізації регулятивної й охоронної функцій права у сфері кримінального судочинства, розроблення заходів із метою підвищення ефективності судочинства, зокрема в процесі здійснення судового контролю за дотриманням певних прав, свобод та інтересів осіб.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 04.11.1950. Ратифіковано законом від 17.07.1997 № 475/97-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 31.01.2024).

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 31.01.2024).

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 31.01.2024).

4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 06.02.2024).

5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України.

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2024).

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#top> (дата звернення: 04.02.2024).

7. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV.

База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#top> (дата звернення: 05.2.2024).

8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top> (дата звернення: 17.02.2024).

Стаття надійшла до редакції 20.02.2024

UDC 343.131

Ilchenko S. Yu., Petrenko S. V.

HUMAN ASPECTS OF INFORMATION SECURITY IN CRIMINAL PROCEEDINGS: GENERAL CHARACTERISTICS

The research provides an examination of general profile of human aspects of information security in criminal proceedings. The novelty of the article is performed by the requirements to evolve effective mechanisms of operational risks associated with information operations, security and integrity violations, confidentiality breaches, unauthorized access to the information.

The content of human aspects of information security in criminal procedure, in order to overcome the matters that arise in ensuring the rights and freedoms of an individual involved in criminal justice is discussed. The basic features of a private life, essential criteria that distinguish an individual among the others and affect a person's behavior are highlighted in the article.

The peculiarity of any criminal procedure is that pre-trial investigation or court proceedings are almost always accompanied by restrictions on the rights and freedoms of individuals. Without their application, under certain conditions, crime prevention activities may become ineffective. At the same time, Article 3 of the Constitution of Ukraine declares that an individual, his or her life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized in Ukraine as the highest social value. Therefore, an investigator, prosecutor, judge or even the Constitutional Court of Ukraine must act according to the state interests and individual's rights that strive against each other. Taking into account the abovementioned fact, the matter of protecting an individual from illegal or arbitrary actions in criminal procedure, mostly those related to violations of privacy and security, interference into private and family life, is viewed as extremely relevant.

Scientific and empirical methods for acquiring knowledge are used in the study. Thus, among the scientific methods, in particular, the system-structural method, the method of functional analysis should be focused on. Among the main approaches of comparative law research are legislative method, descriptive method, conceptual method, functional method and factual method. Legislative regulations related to the subject matter of the study have been acquired.

Based on the results of the research, the protective function of criminal law has been highlighted in the provisions of the Criminal Code of Ukraine. It is proved that a private life

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and the state

of a person is a way of functioning in a special sphere of family, home, intimate relations, which are not the subject to be controlled by the state, public organizations or individuals. At the same time, the idea of the information security of a person in criminal proceedings is achieved by effective ensuring the constitutional right that defines in Art. 32 of the Constitution of Ukraine that no one shall be subjected to interference in his private life and family matters, except when such interference is stipulated by the Constitution of Ukraine. Among the further perspectives of the scientific research there are matters of ensuring information security and ways to tackle them.

Key words: *guarantees, law, information security, criminal proceedings, an individual, restrictions of individual rights and freedoms, court, private and family life, temporary access to objects and data.*

DOI 10.511369/2707-7276-2024-1(37)-4
УДК 341.232:336.719.2(477+73)

*ПАЛЬЧИК Максим Леонідович
ЗЕМЛЯКОВ Роман Юрійович*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ПОВОДЖЕННЯ З БАНКІВСЬКОЮ ТАЄМНИЦЕЮ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА США В ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ

У статті, урахуваючи актуалізацію загроз національній безпеці України в умовах повномасштабної війни, запропоновано можливі шляхи модернізації механізму поведіння з інформацією, що містить банківську таємницю, у межах співробітництва України та США в податковій сфері. Саме вивчення досвіду правового регулювання США та застосування міжнародних договорів із транскордонного обміну фінансовою інформацією, на думку авторів, сприятиме розробленню чіткого плану розвитку національного законодавства, що регулює обмін інформацією, яка містить банківську таємницю.

Обмін інформацією щодо іноземних рахунків резидентів США здійснюється відповідно до положень Закону Сполучених Штатів Америки «Про податкові вимоги до іноземних рахунків», який є основою для формування міжнародної угоди «Foreign Account Tax Compliance Act» (FATCA) та реалізується відповідно до умов співпраці з країною-партнером. Двостороння угода FATCA передбачає дві моделі співпраці – здійснення обміну інформацією в односторонньому чи двосторонньому порядку.

© Пальчик М. Л., Земляков Р. Ю., 2024